

Palou

Granollers

Ubicació

Comarca: Vallès Oriental
Lloc/Adreça: Al sector sud del terme municipal
Emplaçament Carretera del Masnou (BP 5002), km. 14,7 trencall a l'oest.
Alçada: 116

Coordenades:

Latitud: 41.586301166071
Longitud: 2.2807444200792
UTM Est (X): 440048
UTM Nord (Y): 4604095

Classificació

Número de fitxa 08096 - 223
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Medieval Modern Contemporani Popular
Segle X-XXI
Estat de conservació Bo
Protecció Inexistent
Tipus de protecció: Inexistent
Accés Fàcil
Ús actual: Residencial
Titularitat Privada
Titular: Diversos propietaris

Fitxes associades:

[Església de Sant Julià de Palou](#)

[La Rectoria](#)

[Escoles de Palou](#)

[Cases dels mestres](#)

[Torre de les Aigües](#)

[El Junyent](#)

[Plana agrícola de Palou](#)

Autoria de la fitxa ARQUEOCIÈNCIA - J. M. Huélamo

Data de registre de la fitxa: dj., 01/11/2001 - 01:00

Autoria de la darrera revisió: Jordi Piñero Subirana

Data de la darrera revisió: dc., 28/02/2024 - 09:53

Descripció

Territori agrícola situat al sud de Granollers que, fins l'any 1928, havia estat un municipi independent. Està format per un poblament bàsicament dispers distribuït per una plana conreada, amb més densitat vora de la carretera del Masnou. Al voltant de la parròquia i del Passeig del doctor Fàbregas es forma un petit nucli on hi ha la Rectoria, les antigues escoles i Cases dels Mestres i l'antic Ajuntament (avui centre cívic). La resta de cases es troben agrupades en una dotzena de barris o petits carrers. Són els barris de can Mayol, can Giró, can Tries, can Bou, Sant Julià, el Junyent, Sant Salvador, can Tinet, Sant Josep, Sant Joan, can Torres o cal Rei. A més, hi ha diverses masies aïllades, situades en aquesta plana al·luvial del Congost o a les petites serres. Entre elles és molt destacable la Torre de les Aigües, una de les masies més antigues.

Pel que fa a l'entorn geogràfic, el territori és limitat pel costat oest pel riu Congost, i a l'est per la Serra de Llevant, mentre que al nord limita amb la trama urbana compacta de Granollers. La plana és travessada per dos grans eixos de comunicació de nord a sud: l'antic camí Ral i la carretera del Masnou. Entorn del camí Ral s'ha originat una xarxa ortogonal de camins que estructuraven el territori. De l'antic paisatge agrícola n'ha subsistit una interessant xarxa de recs, basses i pous, així com un molí de vent complet, algunes barraques, a més de les cases de pagès tradicionals. En canvi, han desaparegut les moltes basses de cànem que hi havia.

Observacions:

Es conserva una fita termenal que antigament marcava el límit entre els municipis de Granollers i Palou. En els darrers decennis estava situada al camí d'en Pep Julià, per sota del camí carener de Santa Quitèria, al costat del Camí del Migdia, dit també Camp de l'Arpa, i marcava els límits entre diverses propietats. El camí del Migdia, ara carrer del Migdia, conjuntament amb el camí de Can Muntanyola era la divisòria entre els dos termes municipals. Aquesta fita, que presenta els escuts d'ambdós municipis, estava situada per sota d'una altra de termenal que senyalaria la divisòria entre Granollers, la Roca i Palou. Quan la fita fou retirada del seu emplaçament es col·locà davant les Antigues Escoles de Palou. Posteriorment es va traslladar al Museu de Granollers, on avui es conserva.

Història

A l'entorn de l'església parroquial de Sant Julià i en els seus murs s'hi han localitzat fragments de "tegulae" i material d'època romana. Especialment es troben als paraments exteriors del temple o de la sagristia. Per exemple, en el llindar d'una porta situada a la part posterior de la paret externa de la sagristia. Això indicaria que el nucli de Palou es va originar en un indret on ja hi havia algun tipus de construcció prèvia d'època romana, tal vegada vinculada a la vil·la romana de Granollers.

La primera referència documental coneguda de Palou és de l'any 924, quan en el cartulari de Sant Cugat del Vallès s'esmenta la donació d'un camp de regadiu "*in vallense, termino de palaciolo*". A partir

d'aquesta data en aquest cartulari es trobem nombroses referències a Palou, amb el nom més o menys llatinitzat: *Palaciolo*, *Palaol* i *Paladol*. Aquest terme s'ha relacionat de vegades amb un tipus de centre administratiu derivat de l'època de dominació musulmana, i probablement anterior (Martí, 2020). S'ha apuntat que aquest antic palau o centre administratiu podria estar ubicat a l'actual masia de la Torre de les Aigües. Podria tractar-se també de la Domus de Palou.

Pel que fa a l'església de Sant Julià, la primera referència és una mica més tard, de l'any 943, i també es troba en el cartulari de Sant Cugat "*in terra de domum S. Juliani*", en una donació que es fa al monestir. L'església fou consagrada el 30 de desembre de 1103 per Berenguer, bisbe de Barcelona (ORTEGA; TERRADES).

En aquesta època altmedieval Palou ja comptava amb un sistema d'irrigació que permetia l'existència d'horts, canyars i terres dedicades al conreu de cànem (que s'utilitzava per fer cordes per a vaixells) i de lli. Aquests conreus es trobaven molt estesos a tot el Vallès.

La jurisdicció del domini de la parròquia de Palou passà definitivament a la corona a la fi del segle XIV, després d'haver sofert canvis continus. En època medieval i moderna Palou es va mantenir com un nucli agrícola format per petits masos i algun molí. Entre els anys 1413 i 1421 la parròquia tenia trenta famílies. La més destacada foren els Junyent, propietaris de la Torre de les Aigües i de l'actual masia del Junyent. Als segles XV i XVI alguns dels seus membres van ocupar càrrecs importants propers a la monarquia i a les institucions de govern.

L'església es trobava en molt mal estat l'any 1403; és per això que en diferents visites pastorals del segle XV i del principi del segle XVI (1508) es fan constants referències a la necessitat de reformar-la. El 24 de juny de 1561 el vicari general va donar la llicència per a enderrocar l'església i construir-ne una de nova i més gran. Es devia aixecar a la segona meitat del segle XVI, ja que a finals d'aquesta centúria i principi de la següent en les visites es diu que l'església no necessita reparació, però la teulada sí (ORTEGA; TERRADES). L'església actual és un edifici gòtic tardà, un dels pocs ben conservats a la comarca. De la primitiva església romànica no se n'ha conservat res, tot i que segons Antoni Gallardo se'n podrien haver aprofitat part d'alguns murs. L'interior de l'església i la portada foren restaurats a començaments del segle XX.

Antigament al terme de Palou hi havia hagut una altra església, Santa Maria de Lledó, situada al costat de la masia de can Bassa i molt a prop de la Torre de les Aigües. És esmentada l'any 1082 i també al segle XVIII. El 1733 es diu que l'església estava edificada a casa de Jeroni Magarola. Actualment no en queden restes perquè l'any 1898 foren enderrocades les parets que quedaven, quan l'església ja estava abandonada. Posteriorment, el 1920, les runes de l'església foren utilitzades per construir dependències de l'adjunta masia de can Bassa. A l'església parroquial de Sant Julià de Palou hi ha una reproducció de la primitiva imatge de la Verge del Lledó, del segle XIII; fins el 1936 s'hi venerava la imatge original (ORTEGA; TERRADES).

Al segle XIX al terme de Palou l'agricultura es va ampliar amb el conreu de la patata i la vinya. Aquest darrer es va acabar bruscament amb la plaga de la fil·loxera, entre 1883 i 1893. Des de 1854, amb la construcció de la línia de ferrocarril de Barcelona a Granollers, s'havia valorat la possibilitat de construir un baixador a Palou per mirar d'atreure estiuejants. A la dècada de 1920 Granollers es planteja moure l'estació de tren del seu lloc original fins al límit entre els dos municipis, de manera que Palou no tindria estació al seu nucli, però sí en un extrem relativament proper.

Al segle XX l'explotació ramadera, especialment de vaques per a llet, va esdevenir el principal motor de desenvolupament agrari de la zona. Les dificultats d'administrar un ajuntament petit com el de Palou, però, van fer-se plantejar la possibilitat d'annexionar-se a un municipi més gran dels circumdants. Així, l'1 de gener de 1928 l'Ajuntament de Palou acordà, amb el consentiment de molts propietaris i personalitats del

poble, la fusió amb el municipi de Granollers. Això permetia resoldre qüestions bàsiques de serveis, com el subministrament d'aigua potable, la sanitat o l'enllumenat elèctric. Els habitants de Palou quedaven amb un règim tributari favorable en els arbitris del bestiar i altres qüestions (SOLÀ, 2017). Al mateix temps, Granollers, que tenia un terme molt reduït, podia ampliar lleugerament el seu territori amb una plana agrícola que s'estenia al sud i permetia el creixement de la ciutat cap aquesta banda.

El terme municipal de Palou tenia una extensió de 9,08 km² i la seva partió amb Granollers anava pel camí del Migdia, passava pel costat de la masia de les Tres Torres i continuava pel camí de can Muntanyola, travessant el Congost i fins arribar a can Casaca i la zona de la font el Ràdium. Hi havia una fita termenal que ho assenyalava, amb els dos escuts dels municipis. Avui es conserva al Museu de Granollers.

Fins el 1928 l'ajuntament de Palou no tenia un arxiu adequat, de manera que es desconeix com i on va ser conservada la documentació municipal en cada moment. L'any 2002 la documentació fou localitzada en un magatzem municipal (RODRÍGUEZ, 2005). Un cop tractada i organitzada, es va poder incloure a l'Arxiu Municipal de Granollers. Aquest arxiu conserva documentació des del segle XVII.

Bibliografia

BAULIES I CORTAL, Jordi (1965). *Granollers*. Barcelona, Biblioteca Selecta, volum. 372.

MARTÍ, Ramon (2020). "Els palaus rural del Vallès Oriental. Implantació i deriva d'una institució d'època islàmica (segles VIII-XI)", a *Ponències, Revista del Centre d'Estudis de Granollers*, pp. 85-117.

SOLA GARCIA, Diego (2017). «La infinitat de pobles que aplega. Pobles i identitats locals al Vallès d'ahir i d'avui», a *Ponències: revista del Centre d'Estudis de Granollers*, núm. 21, pp. 61-87.

RODRIGUEZ BACHES, Roser (2005). «L'Arxiu Municipal de Granollers, una opció de futur», a *Lauro: revista del Museu de Granollers*. núm. 29, pp. 78-82.

Enllaços d'interès:

[La infinitat de pobles que aplega. Pobles i identitats locals al Vallès d'ahir ...](#)

[L'Arxiu Municipal de Granollers, una opció de futur](#)

[La Mare de Déu de Lledó \(Granollers\)](#)

